

KOMISIA EURÓPSKÝCH SPOLOČENSTIEV

Brusel, 10.10.2007
KOM(2007) 591 v konečnom znení

**OZNÁMENIE KOMISIE RADE, EURÓPSKEMU PARLAMENTU, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

**Prehodnotenie sociálneho regulačného rámca na zvýšenie počtu a kvality pracovných
miest v odvetví námornej dopravy v EÚ**

**(prvá fáza porady so sociálnymi partnermi na úrovni Spoločenstva podľa článku 138
ods. 2 zmluvy)**

OZNÁMENIE KOMISIE RADE, EURÓPSKEMU PARLAMENTU, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

Prehodnotenie sociálneho regulačného rámca na zvýšenie počtu a kvality pracovných miest v odvetví námornej dopravy v EÚ

(prvá fáza porady so sociálnymi partnermi na úrovni Spoločenstva podľa článku 138 ods. 2 zmluvy)

1. Úvod

V Zelenej knihe „Budúcnosť námornej politiky Únie¹“ sa poukázalo na problematiku vylúčenia odvetví námornej dopravy z častí európskych právnych predpisov týkajúcich sa trhu práce a sociálnej oblasti a na ich prehodnotenie v úzkej spolupráci so sociálnymi partnermi.

V súvislosti s ďalšími opatreniami na podporu sociálneho rozmeru námornej Európy² a podporu konkurencieschopnosti námorného odvetvia EÚ a s ohľadom na požiadavky zainteresovaných strán a najmä Európskeho parlamentu a Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru chce Komisia preskúmať, či súčasné právne predpisy zabezpečujú primeranú úroveň ochrany zamestnancov v námornej doprave a či by ich zlepšenie mohlo urobiť námorné odvetvie EÚ prítiažlivejším pre uchádzačov o zamestnanie³ bez ohrozenia jeho konkurencieschopnosti.

V tomto oznámení sa skúmajú príslušné právne predpisy s cieľom identifikovať vylúčenia a výnimky, ktoré sa týkajú pracovníkov s povolaním z oblasti námorného hospodárstva, a problémy s výkladom týchto právnych predpisov. Na základe už veľmi veľkého počtu medzinárodných konvencií a noriem sa má určiť, do akej miery sú potrebné opatrenia na zlepšenie právnej ochrany pracovníkov s povolaním z oblasti námorného hospodárstva v EÚ. V tomto oznámení sa stanovujú porady so sociálnymi partnermi v súlade s článkom 138 ods. 2 zmluvy o možnej orientácii akcie Spoločenstva.

¹ KOM(2006) 275, zo 7.6.2006.

² Napr. oznámenie o prístavnej politike, ktoré bude v súvislosti s námornou politikou prijaté vo forme kapitoly týkajúcej sa pracovných podmienok a sociálneho dialógu v prístavoch.

³ Európsky parlament vo svojom uznesení z 11.7.2007 (2007/2023(INI)) „požaduje, aby mali všetci pracovníci prístup k rovnakej úrovni ochrany a aby určité skupiny neboli implicitne vylučované z najširšej úrovne ochrany, ako sa to často stáva v prípade námorníkov, pracovníkov na lodiach a pracovníkov na otvorenom mori“. Európsky hospodársky a sociálny výbor „konštatuje v mnohých prípadoch vylúčenie rybárov a námorníkov z európskych sociálnych právnych predpisov v mnohých oblastiach (napr. smernica o hromadnom prepúšťaní, smernica o prevodoch podnikov, smernica o informovaní a poradách a smernica o vysielaní pracovníkov v rámci poskytovania služieb). Bez ohľadu na dôvody pre tieto vylúčenia je dôležité v potrebných prípadoch túto diskrimináciu ukončiť. Preto vyzýva Komisiu, aby tieto vylúčenia v úzkej spolupráci so sociálnymi partnermi prehodnotila.“ (bod 1.7 dokumentu TEN/255 CESE 609/2007, 3. apríl 2007).

Zameranie na regulačný rámec nevyhnutne obmedzuje rozsah analýzy na povolania, na ktoré sa v rámci práva EÚ nevzťahuje najvyšší stupeň ochrany a (alebo) v prípade ktorých boli zistené väčšie problémy, t. j. pracovníci v odvetviach námornej dopravy a rybolovu.

Táto problematika má veľký hospodársky a sociálny význam. V roku 2005 predstavoval počet námorníkov z krajín EÚ-27 podľa odhadov 204 400⁴ a počet rybárov zamestnaných v EÚ-25 predstavoval približne 190 000 až 195 000. Z viacerých príspevkov v rámci porady vyplynulo, že v európskej námornej doprave chýba kvalifikovaný personál.

2. MEDZINÁRODNÝ RÁMEC

Väčšina námorných odvetví pôsobí vo veľmi globalizovanom kontexte. Narastajúca globalizácia a internacionalizácia pracovných síl v kombinácii s niekedy nedostatočným presadzovaním predpisov znížili účinnosť platných medzinárodných noriem a ovplyvnili námornú bezpečnosť z globálneho hľadiska, čo spôsobilo prehĺbenie rozdielov v životných a pracovných podmienkach pracovníkov v námornej doprave. EÚ sa na globálnych fórach veľmi usiluje o posilnenie medzinárodného regulačného rámca. Výsledkom bolo úspešné prijatie *Dohovoru Medzinárodnej organizácie práce (ILO) o pracovných normách v námornej doprave z roku 2006*⁵, a *Dohovoru Medzinárodnej organizácie práce (ILO) o práci v odvetví rybolovu z roku 2007*⁶.

Nové medzinárodné normy, ktoré boli zavedené týmito dohovormi, sú dôležité pre aktualizáciu a doplnenie interných a externých politík EÚ vrátane sociálnych noriem, keďže sa nimi konsolidujú a aktualizujú platné medzinárodné právne predpisy vo veľkej škále oblastí a poskytujú komplexný súbor pravidiel týkajúcich sa súladu a presadzovania.

Vykonávanie ustanovení *Dohovoru Medzinárodnej organizácie práce o pracovných normách v námornej doprave z roku 2006* týkajúcich sa súladu a presadzovania, má kľúčový význam pri tvorbe globálnych východiskových podmienok v námornej doprave. Okrem toho treba poznamenať, že v treťom súbore opatrení pre námornú bezpečnosť sa skúmajú niektoré pravidlá štátnej prístavnej kontroly s cieľom posilniť túto kontrolu, najmä pokiaľ ide o pracovné normy vrátane riešenia sťažností posádky⁷.

⁴ Bimco/ISF Manpower Studies 1995-2005.

⁵ Dohovor o pracovných normách v námornej doprave, 2006, tvorí „štvrtý pilier“ medzinárodného regulačného rámca na zabezpečenie kvalitnej námornej dopravy tým, že dopĺňa základné dohovory Medzinárodnej námornej organizácie (International Maritime Organisation – IMO). Týmto dohovorom sa „konsolidujú“ a aktualizujú platné medzinárodné právne predpisy (68 nástrojov) s výnimkou dohovoru o preukaze totožnosti námorníkov (č. 185) a dohovoru o dôchodkoch námorníkov (č. 71).

⁶ Týmto dohovorom sa revidujú štyri existujúce dohovory a dopĺňujú sa do nich ďalšie ustanovenia, napríklad o ochrane zdravia a bezpečnosti pri práci a o súlade a presadzovaní dohovoru vrátane platného dokladu o súlade s ustanoveniami, inšpekcii a kontroly vlajkového štátu i štátnej prístavnej kontroly.

⁷ KOM(2005) 588 z 23.11.2005.

Rada prijala rozhodnutie 7. júla 2007, ktorým sa členské štáty oprávňujú ratifikovať v záujme Európskeho spoločenstva *Dohovor Medzinárodnej organizácie práce o pracovných normách v námornej doprave z roku 2006*, podľa možnosti do 31. decembra 2010⁸.

Komisia okrem toho plánuje predložiť návrh rozhodnutia Rady, ktorým sa členské štáty oprávňujú a vyzývajú, aby čo najskôr ratifikovali *Dohovor Medzinárodnej organizácie práce o práci v odvetví rybolovu z roku 2007*⁹.

V posledných rokoch Medzinárodná organizácia práce (ILO) a Medzinárodná námorná organizácia (IMO) prevzali aj iniciatívu na zlepšovanie bezpečnostných noriem. V roku 2003 prijala Medzinárodná organizácia práce Dohovor č. 185 o preukaze totožnosti námorníkov (nové znenie dohovoru č. 108) s cieľom zjednodušiť námorníkom opustenie paluby a tranzit. Rada oprávnila členské štáty EÚ ho ratifikovať¹⁰ a ratifikáciu a implementáciu podporila aj Komisia.

Dohody o partnerstve v odvetví rybolovu (FPA) s rozvojovými krajinami okrem toho podporujú dôstojné pracovné a životné podmienky tým, že obsahujú sociálne ustanovenia.

3. PRÁVNE PREDPISY EÚ TÝKAJÚCE SA PRACOVNÝCH PODMIENOK, INFORMOVANIA A PORÁD

Pokiaľ ide o uplatnenie právnych predpisov EÚ týkajúcich sa pracovných podmienok, informovania a porád s pracovníkmi (ďalej len „IC“) na námorníkov a (alebo) rybárov, existujú štyri možné situácie:

- Nevylúčenie (t. j. žiadne osobitné ustanovenia alebo výnimky). Ide o smernice týkajúce sa práce na dobu určitú, práce na kratší pracovný čas, ochrany zdravia a bezpečnosti pracovníkov so zmluvami na dobu určitú alebo so zmluvami na dočasnú prácu sprostredkovanú agentúrou, informovania o podmienkach vzťahujúcich sa na pracovnú zmluvu alebo pracovný pomer a účasti pracovníkov v európskych spoločnostiach a európskych družstvách.
- Osobitné právne predpisy alebo všeobecné nástroje zahŕňajúce osobitné ustanovenia. Ide o smernicu týkajúcu sa organizácie pracovného času (hoci z rozsahu pôsobnosti hlavnej smernice¹¹ sú vylúčení námorníci, stanovujú sa v nej osobitné predpisy týkajúce sa rybárov) alebo o smernicu týkajúcu sa práce mladých ľudí¹² (s rôznymi osobitnými možnosťami výnimky v tomto odvetví).

⁸ Ú. v. EÚ L 161, 22.6.2007.

⁹ Dohovor ILO 2006 aj dohovor ILO 2007 sa dotýkajú výlučných právomocí ES.

¹⁰ Rozhodnutie Rady zo 14. apríla 2005, (Ú. v. EÚ L 136, 30.5.2005, s.1). Nový hraničný kódex Spoločenstva z 15. marca 2006 obsahuje odkaz na tento dohovor.

¹¹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2003/88/ES zo 4.11.2003 o niektorých aspektoch organizácie pracovného času.

¹² Smernica Rady 94/33/ES z 22.6.1994 o ochrane mladých ľudí pri práci; členské štáty môžu za určitých podmienok povoliť nočnú prácu a stanoviť výnimky z pravidiel týkajúcich sa dennej a týždennej doby odpočinku pre mladistvých pracujúcich o. i. v odvetví námornej dopravy (článok 9 ods. 2 a článok 10 ods. 4).

- Možnosť, aby členské štáty pri transponovaní smerníc do svojich vnútroštátnych právnych predpisov zavádzali vylúčenia. Ide o smernicu týkajúcu sa Európskej zamestnaneckej rady, smernicu týkajúcu sa informovania a porad a smernicu týkajúcu sa ochrany zamestnancov v prípade platobnej neschopnosti.
- Vylúčenie z rozsahu pôsobnosti. Ide o smernicu týkajúcu sa hromadného prepúšťania, smernicu týkajúcu sa prevodov podnikov a smernicu týkajúcu sa vysielania pracovníkov.

Smernice, na ktoré sa vzťahujú dve posledné situácie, vyžadujú presnejšiu analýzu.

a) Smernica Rady 2002/74/ES¹³ – Ochrana zamestnancov v prípade platobnej neschopnosti ich zamestnávateľa

Podľa článku 1 ods. 2 môžu členské štáty vylúčiť z pôsobnosti uvedenej smernice nároky niektorých kategórií zamestnancov v rozsahu, v akom existujú iné formy záruky, ktoré zamestnancom v prípade platobnej neschopnosti ich zamestnávateľa poskytujú rovnocennú ochranu. Hoci toto ustanovenie neobsahuje osobitný odkaz na povolania v odvetví námornej dopravy, členské štáty môžu využiť túto možnosť aj v ich prípade.

Členské štáty, ktoré už v čase nadobudnutia účinnosti uvedenej smernice zo svojich príslušných vnútroštátnych predpisov vylúčili rybárov podielnikov, môžu podľa článku 1 ods. 3 toto vylúčenie zachovať.

Možnosť vylúčenia podľa článku 1 ods. 2 a (alebo) článku 1 ods. 3 písm. b) smernice využilo iba šesť členských štátov¹⁴. Malo by sa opätovne posúdiť, či vylúčenie v prípade týchto členských štátov je stále odôvodnené a či sú iné formy ochrany poskytnuté v týchto prípadoch skutočne rovnocenné.

b) Smernica Rady 94/45/EC¹⁵ – Európske zamestnanecké rady

Táto smernica sa vzťahuje na posádky rybárskych lodí, ktoré vo všeobecnosti patria do oblasti jej pôsobnosti. V článku 1 ods. 5 sa však uvádza, že „Členské štáty môžu ustanoviť, že táto smernica sa nevzťahuje na posádky obchodných lodí“.

Jedným z dôvodov tejto výnimky¹⁶ bola skutočnosť, že tieto posádky sa pri práci vo všeobecnosti nachádzajú vo veľkej vzdialenosti od seba navzájom a od vedenia, a preto je ťažké, aby sa schádzali kvôli poradám.

¹³ Smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2002/74/ES z 23. septembra 2002, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 80/987/EHS o aproximácii právnych predpisov členských štátov vzťahujúcich sa na ochranu zamestnancov v prípade platobnej neschopnosti ich zamestnávateľa.

¹⁴ EL, IT, HU, MT, SK, UK.

¹⁵ Smernica Rady 94/45/ES z 22. septembra 1994 o zriaďovaní Európskej zamestnaneckej rady alebo postupu v podnikoch s významom na úrovni Spoločenstva a v skupinách podnikov s významom na úrovni Spoločenstva na účely informovania zamestnancov a prerokovania s nimi (Ú. v. ES L 254, 30.9.1994, s. 64).

¹⁶ Pozri pracovný dokument č. 15 pracovnej skupiny, ktorá pripravovala transpozíciu smernice 94/45/ES. Okrem iného sa v ňom však uvádzalo, že „by bolo vhodné, aby neboli vylúčené posádky trajektových lodí, ktoré sa plavia len na krátke vzdialenosti“. Toto vylúčenie nebolo stanovené v návrhu Komisie KOM(94) 134, ani v zmenenom a doplnenom návrhu KOM(94) 228.

Toto ustanovenie využilo šesť členských štátov¹⁷. V prípade dvoch ďalších členských štátov¹⁸ platí vylúčenie na základe osobitných právnych predpisov a ďalšie tri členské štáty¹⁹ majú zavedené mechanizmy na prispôsobenie vykonávacích právnych predpisov situácii námorníkov.

Je potrebné prehodnotiť možnosť vylúčenia posádok obchodných lodí, keďže: (i) vysoká internacionalizácia pracovných síl vyžaduje medzinárodné postupy informovania a porád, (ii) väčšina členských štátov túto možnosť nevyužíva, (iii) ustanovenia smernice sa dajú prispôbiť (mechanizmy informovania a porád sú na základe rokovania prispôbené charakteristike spoločnosti).

Vždy však musia byť zohľadnené osobitné pracovné modely námorníkov. Jednou z alternatív je zmeniť súčasnú možnosť vylúčenia tak, aby sa vnútroštátne predpisy prispôbili osobitnej situácii posádok obchodných lodí, najmä členov posádok na diaľkových plavbách, ako to už urobili niektoré členské štáty.

c) Smernica 2002/14/ES²⁰ – Informovanie a porady

Podľa článku 3 ods. 3, „Členské štáty môžu uplatniť odchýlku z tejto smernice pomocou osobitných ustanovení, ktoré sa vzťahujú na posádky lodí, ktoré sa plavia po otvorenom mori“.

Pri zdôvodnení tohto vylúčenia uviedli členské štáty podobné dôvody ako v prípade smernice 94/45/ES: problémy s využívaním postupov informovania a porád na palubách lodí, ktoré sa nachádzajú ďaleko od sídla podniku, a skutočnosť, že zmluvy námorníkov sú často uzatvárané na krátku dobu.

Tu je však vylúčenie viazané na podmienku, že členské štáty musia stanoviť „osobitné predpisy“. Nie je teda možné, aby v prípade vylúčenia jednoducho neexistovala žiadna právna úprava alebo aby bola poskytovaná iná úroveň ochrany. Túto možnosť podľa článku 3 ods. 3 využilo osem členských štátov²¹, ale len tri z nich²² zaviedli osobitné ustanovenia vzťahujúce sa na posádky, ktoré patria do rozsahu pôsobnosti tejto výnimky. Komisia posúdi právny súlad týchto osobitných ustanovení vo svojej budúcej správe o vykonávaní tejto smernice.

d) Smernica Rady 98/59/ES²³ – Hromadné prepúšťanie

V článku 1 ods. 2 písm. c) smernice sa uvádza, že smernica sa nevzťahuje na posádky námorných plavidiel.

¹⁷ CY, EE, EL, HU, IT, LV.

¹⁸ LT, MT.

¹⁹ DK, NL, UK.

²⁰ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2002/14/ES z 11. marca 2002, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre informovanie a porady so zamestnancami v Európskom spoločenstve.

²¹ CY, DE, DK, EL, FR, MT, RO, UK.

²² DE, DK, UK.

²³ Smernica Rady 98/59/ES z 20. júla 1998 o aproximácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa hromadného prepúšťania (Ú. v. ES L 225, 12.8.1998, s. 16).

V dôvodovej správe pripojenej k návrhu Komisie na revíziu smernice 75/129/EHS²⁴ Komisia v roku 1991 vyjadrila stanovisko, že „požiadavky na informovanie, porady a upovedomenie stanovené v tejto smernici nie sú v žiadnom prípade nezlučiteľné s osobitnou povahou pracovných zmlúv alebo pracovných pomerov posádok námorných plavidiel. Ich vylúčenie z ochrany poskytovanej smernicou nie je oprávnené, ak sa na nich nevzťahujú iné formy záruky poskytujúce ochranu rovnocennú s ochranou vyplývajúcou zo smernice“.

Odkaz na iné formy záruky poskytujúce rovnocennú ochranu bol v priebehu diskusií v Rade zamietnutý.

Dôvody na prehodnotenie podmienok, za ktorých ochrana práv posádok námorných plavidiel patrí do rozsahu pôsobnosti smernice, sú preto oprávnené²⁵.

e) Smernica Rady 2001/23/ES²⁶ – Prevody podnikov

V článku 1 ods.3 smernice sa vo všeobecnosti vylučujú námorné lode.

Osobitný odkaz na námorné lode nebol zahrnutý ani v pôvodnom návrhu Komisie (KOM(74) 351) ani v zmenenom a doplnenom návrhu z 25. júla 1975 (KOM(75) 429). Smernica prijatá 14. februára 1977 (smernica 77/187/EHS) však už obsahovala ustanovenia o vylúčení, podľa všetkého na základe podobného vylúčenia v smernici o hromadnom prepúšťaní.

Komisia v roku 1994 vyjadrila vo svojom návrhu na revíziu smernice 77/187/EHS²⁷ názor, že právo na informovanie a porady stanovené smernicou by sa na námorné lode vzťahovať nemuseli, nie je ich však možné vylúčiť z jej základných ustanovení, t. j. zachovania práv zamestnancov existujúcich v čase prevodu podnikov. Túto pozíciu však Rada neprijala.

Na prvý pohľad neexistuje žiadny konkrétny dôvod, aby bolo toto vylúčenie zachované. Zdá sa najmä, že ustanovenia smernice týkajúce sa zachovania práv zamestnancov nie sú nezlučiteľné s osobitnou povahou pracovných zmlúv alebo pracovných pomerov na námorných lodiach. Pokiaľ ide o právo na informovanie a porady, prístup by mal byť v súlade s prístupom, ktorý má byť prijatý pre smernice 2002/14/ES a 98/59/ES.

Treba poznamenať, že veľký počet členských štátov²⁸ vrátane niektorých najväčších námorných krajín nevyužil možnosť vylúčiť námorné lode z rozsahu pôsobnosti svojich vnútroštátnych právnych predpisov, ktorými sa smernica vykonáva. Z toho vyplýva, že tejto otázke je potrebné naďalej venovať pozornosť.

²⁴ KOM(91) 292.

²⁵ Napr. ES, FR, LT, EE, CZ, SI, PL už túto možnosť vylúčenia nevyužívajú.

²⁶ Smernica Rady 2001/23/ES z 12. marca 2001 o aproximácii zákonov členských štátov týkajúcich sa zachovania práv zamestnancov pri prevodoch podnikov, závodov alebo častí podnikov alebo závodov (Ú. v. ES L 82, 22.3.2001, s. 16).

²⁷ KOM(94) 300.

²⁸ AT, CZ, DE, EE, ES, HU, IT, LT, PL, PT, SE, UK.

f) Smernica 96/71/ES²⁹ – Vysielanie pracovníkov

V článku 1 ods. 2 smernice 96/71/ES sa stanovuje: „*táto smernica sa nevzťahuje na podniky obchodného morského loďstva, pokiaľ ide o ich pracovníkov vysielaných na more*“.

Vyslaní pracovníci sú definovaní v smernici ako pracovníci, ktorí počas vymedzeného obdobia vykonávajú prácu na území iného členského štátu, než štát, v ktorom bežne pracujú. V prísnom zmysle slova sa posádky lodí plaviacich sa na otvorenom mori nepovažujú za vyslané na „územie iného členského štátu“³⁰.

V predchádzajúcej správe o vykonávaní tejto smernice³¹ Komisia uznala, že „*vzhľadom na osobitnú povahu práce tejto skupiny pracovníkov, ktorou je neustála zmena miesta, a vzhľadom na to, že sledovanie tejto skupiny nie je v praxi jednoduché, považuje väčšina členských štátov toto vylúčenie za oprávnené*“. Avšak „*vylúčenie týchto podnikov z rozsahu pôsobnosti smernice neznamená ich oslobodenie od uplatňovania pravidiel medzinárodného súkromného práva (Rímsky dohovor)*“³².

Okrem toho sa nezdá, že by sa definícia vysielania zahrnutá v smernici 96/71/ES dala uplatniť na námorné posádky. Existujúce vylúčenie podľa všetkého túto skutočnosť odráža, a preto je oprávnené.

4. PRÁVNE PREDPISY EÚ TÝKAJÚCE SA OCHRANY ZDRAVIA A BEZPEČNOSTI PRI PRÁCI

Právne predpisy EÚ týkajúce sa ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci sa vzťahujú na „*všetky odvetvia ekonomických činností, verejné aj súkromné*“³³. Pracovníkom v námornom odvetví by preto mala byť poskytovaná rovnaká úroveň ochrany ako pracovníkom v iných odvetviach.

Z 28 smerníc, ktoré sa týkajú tejto oblasti, sa iba dve neuplatňujú na námorné odvetvie:

- *Smernica Rady 89/654/EHS z 30. novembra 1989 o minimálnych požiadavkách na bezpečnosť a ochranu zdravia na pracovisku*³⁴;
- *Smernica Rady 90/270/EHS z 29. mája 1990 o minimálnych požiadavkách na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci so zobrazovacími jednotkami*³⁵.

²⁹ Smernica Európskeho Parlamentu a Rady 96/71/ES zo 16. decembra 1996 o vysielaní pracovníkov v rámci poskytovania služieb.

³⁰ Uplatňovanie právnych predpisov vlajkového štátu je vo všeobecnosti založené skôr na pojme štátnej príslušnosti plavidla (analogicky so štátnou príslušnosťou osôb) ako na priradení k určitému územiu. SEK(2006) 439.

³¹ Správa pracovnej skupiny o transpozícii smernice týkajúcej sa vysielania pracovníkov.

³² Článok 2 ods. 1 smernice Rady 89/391/EHS z 12. júna 1989 o zavádzaní opatrení na podporu zlepšenia bezpečnosti a ochrany zdravia pracovníkov pri práci (Ú. v. ES L 183, 29.6. 1989, s. 1.).

³⁴ Ú. v. ES L 393, 30.12.1989, s. 1.

³⁵ Ú. v. ES L 156, 21.06.1990, s. 14.

Smernica 89/654/EHS sa nevzťahuje na dopravné prostriedky používané mimo podnikov a (alebo) závodov, na pracoviská v dopravných prostriedkoch ani na rybárske lode. Dôvodom tohto vylúčenia bolo, že ide o osobitné pracovné miesta, ktoré sa líšia od pracovných miest v priestoroch podnikov a (alebo) závodov a na ktoré by sa mala vzťahovať osobitná právna úprava.

Okrem toho bol vzhľadom na skutočnosť, že v odvetví rybolovu často dochádza k nehodám, potrebný osobitný nástroj na riešenie osobitných rizík a podporu ochrany zdravia a bezpečnosti rybárov. Z týchto dôvodov Rada prijala smernicu 93/103/EHS o minimálnych požiadavkách pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci na palube rybárskych plavidiel.

Pri stanovení požiadaviek na ochranu zdravia a bezpečnosť, ktoré majú plniť námorné lode, sú dôležité medzinárodné dohody a dohovory. Z tohto hľadiska bude mať mimoriadny význam *Dohovor Medzinárodnej organizácie práce o pracovných normách v námornej doprave z roku 2006* a *Dohovor Medzinárodnej organizácie práce o práci v odvetví rybolovu z roku 2007*. Treba však zdôrazniť, že Spoločenstvo poskytuje účinné právne prostriedky, ktoré tieto medzinárodné nástroje v prípade potreby dopĺňujú. Záväzné medzinárodné kódexy a dohody niekedy obsahujú prísnejšie a (alebo) špecifickejšie ustanovenia ako právne predpisy EÚ týkajúce sa ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci a v niektorých smerniciach je ich uplatňovanie výslovne stanovené. V týchto prípadoch sa výslovne uvádza, že ustanovenia príslušných smerníc sa uplatňujú bez toho, aby boli dotknuté tieto dohody a kódexy. V prípade smernice 1999/92/ES³⁶ je dané odvetvie týmito medzinárodnými dohodami pokryté v celom rozsahu.

V súlade s tým sa Komisia v stratégii Spoločenstva pre ochranu zdravia a bezpečnosť pri práci na obdobie 2007–2012³⁷ zaviazala, že bude podporovať bezpečnosť a ochranu zdravia na medzinárodnej úrovni a posilňovať svoju spoluprácu s Medzinárodnou organizáciou práce, Svetovou zdravotníckou organizáciou a ostatnými medzinárodnými organizáciami s cieľom podporovať vyšší stupeň ochrany na svetovej úrovni.

Dve smernice sa vzťahujú osobitne na námorné odvetvie:

- *Smernica 92/29/EHS z 31. marca 1992 o minimálnych bezpečnostných a zdravotných požiadavkách na zvýšení lekárskej starostlivosti na palubách plavidiel*³⁸;
- *Smernica 93/103/ES z 23. novembra 1993 o minimálnych požiadavkách pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci na palube rybárskych plavidiel*³⁹.

³⁶ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 1999/92/ES zo 16. decembra 1999 o minimálnych požiadavkách na zlepšenie bezpečnosti a ochrany zdravia pracovníkov potenciálne ohrozených výbušným prostredím (Ú. v. ES L 23, 28.1.2000, s. 57.).

³⁷ Oznámenie Komisie Európskemu Parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov - Zlepšenie kvality a produktivity práce: stratégia Spoločenstva v oblasti zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie rokov 2007 – 2012 (KOM(2007) 62, s.14).

³⁸ Ú. v. ES L 113, 30.4.1992, s. 19.

³⁹ Ú. v. ES L 307, 13.12.1993, s. 1.

Smernica 93/103/ES sa vzťahuje len na nové rybárske plavidlá (podľa zmluvy o výstavbe uzatvorenej po 23. novembri 1995) s dĺžkou medzi kolmicami 15 metrov alebo viac a na existujúce rybárske plavidlá s dĺžkou medzi kolmicami 18 metrov alebo viac. Správa Komisie o praktickom vykonávaní smernice 93/103/ES, ktorá bude obsahovať podrobnú analýzu jej vplyvu na ochranu zdravia a bezpečnosť európskych rybárov a poukazovať na potrebu akcie, má byť predložená na prijatie v roku 2008.

Vylúčenie malých plavidiel z rozsahu pôsobnosti smernice je oprávnené, ak by prijatie smernice malo na malé plavidlá vážny hospodársky vplyv vrátane ďalšieho administratívneho zaťaženia.

Rovnako ako predtým je však potrebné podniknúť kroky proti trvalo vysokej úrovni pracovných úrazov v odvetví rybolovu. Mali by sa predovšetkým šíriť osvedčené postupy, v ktorých sa zohľadňuje osobitná povaha práce na palube malých rybárskych plavidiel, a pre zamestnávateľov a zamestnancov by mali byť vypracované praktické usmernenia, ktoré by podporovali používanie bezpečnejších pracovných postupov.

5. VOĽNÝ POHYB PRACOVNÍKOV A KOORDINÁCIA SYSTÉMOV SOCIÁLNEHO ZABEZPEČENIA

5.1. Voľný pohyb pracovníkov

Voľný pohyb pracovníkov v rámci EÚ je jednou zo základných slobôd, ktoré zaručuje právo Spoločenstva. Podľa ustálenej judikatúry sa ustanovenia Zmluvy o ES týkajúce sa voľného pohybu pracovníkov môžu uplatniť aj na námornú dopravu. Ustanovenia sa uplatňujú na príslušného pracovníka aj v prípade činností vykonávaných mimo územia Spoločenstva, ak sa pracovný pomer priestorovo vzťahuje na územie Spoločenstva alebo ak má pracovný pomer dostatočne úzke prepojenie s uvedeným územím⁴⁰.

5.2. Koordinácia systémov sociálneho zabezpečenia

V právnych predpisoch Spoločenstva v oblasti sociálneho zabezpečenia sa stanovuje, že pracovníci a ich rodinní príslušníci nestrácajú pri pohybe v rámci Spoločenstva svoje práva na sociálne zabezpečenie, a okrem toho sa zaručuje, že členské štáty pri uplatňovaní svojich vnútroštátnych predpisov v oblasti sociálneho zabezpečenia dodržiavajú základné zásady rovnakého zaobchádzania a nediskriminácie.

Príslušné právne predpisy sú stanovené v nariadení 1408/71 a v súvisiacom vykonávacom nariadení 574/72. Týmito predpismi sa stanovuje jednoduchá koordinácia systémov sociálneho zabezpečenia členských štátov. Nariadenie 1408/71 obsahuje osobitné ustanovenia o námorníkoch týkajúce sa uplatniteľných právnych predpisov. Na štátneho príslušníka krajín EÚ zamestnaného na palube lode plávajúcej pod vlajkou členského štátu sa v zásade vzťahujú právne predpisy uvedeného štátu. Ak však príslušná osoba pracuje na palube plavidla plávajúceho pod vlajkou členského štátu a za túto prácu je odmeňovaná podnikom alebo osobou,

⁴⁰ Pozri napr. Vec 9/88 *Lopes da Veiga*, Zb. (1989) s. 2989, bod 15.

ktorých sídlo alebo miesto podnikania sa nachádza v inom členskom štáte, vzťahujú sa na ňu právne predpisy tohto iného členského štátu, ak má daná osoba bydlisko v tomto štáte⁴¹.

Ustanovenia nariadenia 1408/71 sa vzťahujú aj na štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí majú bydlisko na území členského štátu a sú v situácii, ktorá sa vo všetkých ohľadoch neobmedzuje len na jeden členský štát (pozri nariadenie č. 859/2003).

Tieto právne predpisy Spoločenstva však môžu zabezpečiť iba čiastočnú ochranu práv v prípade námorníkov, keďže (i) sa vzťahujú len na systémy sociálneho zabezpečenia krajín EÚ a EHP a Švajčiarska; (ii) sa nevzťahujú na štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sú zamestnaní na palube lode plávajúcej pod vlajkou členského štátu, ktorí však nemajú bydlisko na území Spoločenstva alebo nie sú v cezhraničnej situácii definovanej v nariadení č. 859/2003. Otázka, či majú alebo nemajú nárok na sociálne zabezpečenie v rámci vnútroštátnych predpisov, ktoré sa na nich vzťahujú, je výhradne záležitosťou dotknutého(-ých) členského(-ých) štátu(-ov).

Okrem toho je vecný rozsah pôsobnosti týchto predpisov obmedzený na systémy sociálneho zabezpečenia zriadené vnútroštátnymi právnymi predpismi. Výnimky platia v prípade nepovinných doplnkových systémov sociálneho zabezpečenia alebo osobitných systémov pre samostatne zárobkovo činné osoby⁴² a kolektívne zmluvy, ak sú takéto zmluvy podľa vnútroštátnych právnych predpisov povinné. V námornom odvetví a v odvetví rybolovu je sociálne zabezpečenie často súčasťou pracovnej zmluvy a je zahrnuté v medzinárodnom súkromnom poistení. Pracovníci sa môžu na ustanovenia nariadenia č. 1408/71 odvolávať len vtedy, ak sa na nich vzťahuje povinné poistenie podľa vnútroštátnych právnych predpisov, v ktorých sú zahrnutí. Tak sa môže stať, že ich práva na sociálne zabezpečenie majú medzery. To platí najmä v prípade nadobudnutia práva na dôchodok.

Dohovor Medzinárodnej organizácie práce o pracovných normách v námornej doprave z roku 2006 obsahuje ustanovenia o minimálnej úrovni sociálneho zabezpečenia, ktorú musí každý členský štát podľa svojich vnútroštátnych právnych predpisov poskytovať námorníkom, ktorí majú riadne bydlisko na jeho území. Podľa *Dohovoru Medzinárodnej organizácie práce o pracovných normách v námornej doprave z roku 2006* by táto ochrana nemala byť menej výhodná ako ochrana, ktorú majú pracovníci na pevnine, ktorí majú bydlisko na jeho území. Podobné ustanovenia obsahuje *Dohovor Medzinárodnej organizácie práce o práci v odvetví rybolovu z roku 2007*. Po nadobudnutí účinnosti budú pre pracovníkov v tomto odvetví poskytovať určitú úroveň sociálneho zabezpečenia. Ďalší pokrok by sa mohol dosiahnuť zvýšením počtu medzinárodných dohôd s tretími krajinami, ktoré by obsahovali ustanovenia týkajúce sa sociálnych záležitostí a rovnakého zaobchádzania.

⁴¹ Pozri článok 13 ods. 2 písm. c) a článok 14b ods. 4. Bez zmeny v novom nariadení č. 883/2004, ktorým bude nahradené nariadenie č. 1408/71.

⁴² Podľa nariadenia č. 883/2004 strácajú osobitné systémy pre samostatne zárobkovo činné osoby osobitné postavenie a toto nariadenie sa bude vzťahovať aj na ne, ak budú podľa vnútroštátnych právnych predpisov povinné.

6. ÚLOHA SOCIÁLNEHO DIALÓGU

Odvetvové výbory pre námornú dopravu a morský rybolov sa pravidelne zaoberali témami, ktoré by prispeli k zvýšeniu bezpečnosti a k lepším podmienkam na palube.

Obidva výbory už dlho presadzujú dobré pracovné podmienky v kontexte globalizácie a súladu s medzinárodnými právnymi nástrojmi pre námorníkov. Európski sociálni partneri sa aktívne zúčastňujú na práci v Medzinárodnej organizácii práce a Medzinárodnej námornej organizácii, čím prispievajú k posilňovaniu európskej pozície a aktívne sa angažujú v nadväzovaní na príslušné medzinárodné nástroje a v ich vykonávaní.

V odvetví námornej dopravy rokujú sociálni partneri o európskej dohode, ktorou by sa transponovali príslušné ustanovenia *Dohovoru Medzinárodnej organizácie práce o práci na mori z roku 2006*. Tieto rokovania sa začali v nadväznosti na poradu Komisie so sociálnymi partnermi podľa článku 138 ods. 2 zmluvy zavedenú v júni 2006. Ak bude dohoda uzavretá a ak si to sociálni partneri budú želať, bude sa uvažovať o predložení návrhu smernice na základe článku 139 Zmluvy o ES. Do úvahy by mohol prichádzať aj návrh smernice o presadzovaní ustanovení týkajúcich sa námorných pracovných noriem na palubách lodí plávajúcich pod vlajkou členského štátu Spoločenstva a na palubách všetkých lodí, ktoré zastavujú v prístavoch Spoločenstva. Tento nástroj umožní, aby bol *Dohovor Medzinárodnej organizácie práce o práci na mori z roku 2006* po jeho nadobudnutí účinnosti jednotne uplatňovaný členskými štátmi na všetky lode vrátane tých, ktoré plávajú pod vlajkou tretej krajiny, v súlade so zásadou, že s krajinami, ktoré dohovor neratifikovali, sa nebude zaobchádzať priaznivejšie.

Začlenenie medzinárodných noriem do práva EÚ by prispelo k vytvoreniu rovnakých východiskových podmienok pre všetkých. Komisia preto vyzýva sociálnych partnerov v odvetví morského rybolovu, aby posúdili možnosti spoločnej iniciatívy na podporu uplatňovania ustanovení nového *Dohovoru Medzinárodnej organizácie práce o práci v odvetví rybolovu z roku 2007* v rámci EÚ.

7. ZÁVER

Komisia bude aj naďalej pracovať na posilňovaní medzinárodného systému právnych predpisov, najmä podporovaním ratifikácie a presadzovania medzinárodných noriem a prostredníctvom medzinárodných dohôd s tretími krajinami, ktoré by obsahovali ustanovenia týkajúce sa sociálnych záležitostí a rovnakého zaobchádzania.

Komisia sa okrem toho usiluje o zlepšenie právneho rámca Spoločenstva pre pracovníkov s povolaniaми z oblasti námorného hospodárstva. Z analýzy v tomto oznámení vyplýva, že je možné, že ich vylúčenie z rozsahu pôsobnosti niektorých smerníc nie je úplne oprávnené, ak vylúčenie podľa všetkého neprispieva k používanou špecifických riešení, ktoré sú konkrétnej situácii týchto pracovníkov lepšie prispôbené.

Mimoriadnu pozornosť treba venovať právam pracovníkov v námornej doprave na ochranu v prípade platobnej neschopnosti ich zamestnávateľa alebo v prípade prevodov podnikov, v ktorých by sa mal presadzovať súdržný prístup, aby títo

pracovníci mohli účinne využívať svoje práva tak na vnútroštátnej úrovni, ako aj v podnikoch s pôsobnosťou na území Spoločenstva. Prehodnotené by mali byť aj existujúce vylúčenia z rozsahu pôsobnosti smerníc týkajúcich sa informovania a porád.

Ak existujú dostatočne závažné dôvody na zachovanie platných vylúčení alebo výnimiek, malo by sa zvážiť, či by vhodným riešením pre zaručenie rovnakej úrovne ochrany pre povolania z oblasti námorného hospodárstva, ako majú ostatní pracovníci podľa všeobecnej smernice, boli právne predpisy EÚ špecifické pre odvetvia.

V takom prípade treba preskúmať konkrétne právne podmienky platné v členských štátoch, aby sa overilo, či povolania z oblasti námorného hospodárstva majú zodpovedajúcu úroveň ochrany, najmä v prípadoch, ak vylúčenie z rozsahu pôsobnosti platí iba pod podmienkou, že členské štáty stanovujú špecifickejšie predpisy alebo alternatívne záruky na zabezpečenie rovnakej úrovne ochrany.

Všetky budúce návrhy na prehodnotenie vylúčení a (alebo) výnimiek platných pre námorné odvetvia budú zvážené na základe podrobnej analýzy ich vplyvu na konkurencieschopnosť odvetvia námornej dopravy EÚ. Okrem toho budú zohľadnené medzinárodné normy a ich interakcie s predpismi EÚ.

Na základe uvedených skutočností sa od sociálnych partnerov žiada, aby odpovedali na tieto otázky:

1. Súhlasíte s analýzou Komisie, pokiaľ ide o odôvodnenie vylúčení a výnimiek, týkajúcich sa povolaní z oblasti námorného hospodárstva, z pracovnoprávných predpisov EÚ?
2. Malo by zrušenie vylúčení, ktoré už nie sú oprávnené, viesť k začleneniu povolaní z oblasti námorného hospodárstva do všeobecného rozsahu pôsobnosti príslušných smerníc? Ktoré akcie sú z tohto hľadiska prioritné?
3. Je v prípadoch vylúčenia, ktoré sú podľa Vás z dôvodu osobitosti odvetvia alebo z iných dôvodov oprávnené, zaručená rovnocenná úroveň ochrany pre povolania z oblasti námorného hospodárstva inými prostriedkami? Sú podľa Vášho názoru vhodné osobitné ustanovenia v rámci príslušnej smernice alebo osobitný právny nástroj EÚ pre povolania z oblasti námorného hospodárstva?
4. Aké prostriedky na zlepšenie bezpečnosti a ochrany zdravia na palube, najmä na palube malých rybárskych plavidiel, považujete za vhodnejšie?
5. Aké prostriedky pre akciu na zlepšenie sociálneho zabezpečenia pracovníkov s povolaním z oblasti námorného hospodárstva považujete s prihliadnutím na rozdelenie právnej zodpovednosti medzi Spoločenstvo a členské štáty, pokiaľ ide o sociálne zabezpečenie, za vhodnejšie?

Toto oznámenie predstavuje prvú fázu porady podľa článku 138 ods. 2 zmluvy. Ak Komisia považuje po takejto porade akciu Spoločenstva za účelnú, poradí sa so sociálnymi partnermi o obsahu zamýšľaného návrhu, ako je stanovené v článku 138 ods. 3 zmluvy.